

ÉLET MŰVELTSÉG ÉS

FÖLDÖNJÁRÓ APOSTOL

— Emlékezés Móricz Zsigmondra. —

Sírját a téli hó fedi. Minden hónappal távolabb jutunk földi élete emlékeitől. De ami az ő mélységes magyar életében földöntúli, ami eszmei volt, ami mindnyájunk számára nagy tanítás a magyarságra, az egyre élőbb, egyre jobban hat a lelkekben. Művei itt maradtak, mindinkább nyugtalanítanak, kötelességekre figyelmeztetnek, tanítanak.

Már elült a halálakor támadt vita, de nem hallgattak el a róla szóló emlékezések. Igazi értékét fölmérni — azt, hogy művei mit fognak jelenteni az eljövendő magyar nemzedékek számára, még korai volna. De fontos összegyűjteni ennek a nagyszerű életnek az emlékeit az utánunk jövők számára, akik szemében talán a ma fontosnak vélt emlékadatokból sok majd jelentéktelenné válik és lehet, hogy a ma egyszerűbb megemlékezésekben találnak olyat, amit örök arcához fontos vonásnak tartanak.

Talán nem is volt írónk, aki annyira minden iránt érdeklődött volna, mint Móricz Zsigmond. Öregedőn, betegen, fáradtan is járta az országot. Ahol leült, ahol beszélgetésbe elegyedett valakivel, máris vette elő a noteszt, kis ceruzáját és jegyzett, jegyzett. Otthonában gyűltek a teleírt noteszek és ki tudja, hány élet munkája kellett volna hozzá, hogy a tömérdek följegyzést mind földolgozza.

Minden érdekelte, de alapjában véve csak egy: a nép. Minden további érdeklődésének ez volt az alapja. Mindent a néppel hozott összefüggésbe, és ezen keresztül terelődött éber figyelme a magyar élet összes területei felé.

Kevés író ért annyi méltatlan bántás, mint őt. Kevés író harcolt meg annyi belső harcot, mint Móricz Zsigmond. De állta a bántásokat, megküzdötte belső harcait, győzött ellenfelein és önmagán s élete utolsó idejében mosolygó, megbocsátó derüvel nézte maga körül a magyar életet és talán önmagát is. Hamiskás, megértő és megbocsátó mosoly ült az arcán akkor, amikor más a helyében lázadozott volna.

Hiszen országrészek kerültek vissza, amelyek magyar betűre, tanításra szomjas ifjúsága az ő műveiből mámorosodott. Fogytak a könyvei és ő újság nélkül maradt. Folyóiratot, a *Kelet Népet* kellett szerkesztenie, kiadnia, hogy legalább az olvasók egy kisebb rétegéhez jussanak el könyvein kívüli írásai. Kiadta a magyar írás talán legszebb gyűjteményét, a *Magvetőt* és amikor arra figyelmeztették, hogy neki mégis inkább regényeket kellene írnia, miért csinálja ezt, mosolyogva felelte, hogy mert nincs más, aki elvégezze helyette.

Háromszor ismerkedett meg az országgal, a néppel, a faluval. Ott született, első emlékeit onnan hozta. Másodszor mint húszéves fiatalember a Kisfaludy Társaság megbízásából járta végig, hogy gyűjtse népköltészetünk kincseit. Harmadszor hatvanévesen vágott neki a magyar falvaknak, tájaknak, visszakerült országrészeknek, hogy számot adhasson magának: mit fejlődött ez a nép, ez az ország a hatvan év, az ő é'cte alatt.

A nép érdekelte és minden, ami összefüggött a nép életével. Így a népművelés kérdései is. Több népfőiskolát látogatott meg és a Kelet Népében állandó rovata volt a népfőiskolának. De érdekelték azok is, akik a népért dolgoznak, a népművelők. Így jutott el 1941-ben Esztergomba a népművelő előadóképző tanfolyamra.

Talán nem lesz érdektelen erre visszaemlékezni. A népművelőket biztosan érdekelni fogja, de talán hozzásegít ez a visszaemlékezés Móricz Zsigmond teljesebb megismeréséhez is.

Egy-két népművelési vonatkozású cikkem jelent meg akkortájt a Kelet Népében, amikor egyszer meglátogattam a szerkesztőségben és elmondtam neki, hogy népművelő előadóképző tanfolyamot szervezünk Esztergomban. Érdeklődéssel hallgatott, kikérdezett minden részletről és amikor azt mondtam, hogy jó lenne, ha legalább egy napra eljönne oda körülnézni, eső szóra ráállt, sőt azt is megígérte, hogy előadást tart a tanfolyamon.

A tanfolyam negyedik napjának délutánján érkezett meg Leányfaluról. Az este kis társaságban, kedélyesen elbeszélgetve telt. Móricz a városról, a falvakról, az ipartelepek életéről faggatta, va latta az ottlevőket és jegyzett, állandóan jegyzett. Egy félnotesznyt írt tele és a társaság tagjai már óvatosan felelgettek neki, nem értve, miért irogatja olyan szorgalmasan szavaikat.

Másnap korán reggel kelt és a délelőtt minden előadását végighallgatta. Azalatt is jegyzett. És amikor élete három különböző szakában lefolyt falujárásairól beszélt, gondolatait az előtte elhangzott előadásokba kapcsolta.

Ebédjét a hallgatókkal átbeszélgetve fogyasztotta el és a délután egy részét is a körükben töltötte.

Estefelé kísértük vissza Leányfalura és néhány nap mu'va nagyobb cikke jelent meg az egyik folyóiratban a tanfolyamról, a népművelésről. A cikket olvasva azt éreztem, hogy Móricz Zsigmond tanult a legtöbbet azon az egy napon ott a tanfolyamon.

Utána is, ha találkoztunk, mindig a népművelésre terelte a szót. Egyszer egy könyvről akartam írni a lapjába. Ezt mondta: „A népművelésről írj cikket a Kelet Népébe!”

A népművelés érdekelte. Arról íratott. A népművelésről, amelyet olyan kevesen értenek és olyan sokan félreértenek ebben az országban. Rólunk írt cikkének ez volt a címe: *Földönjáró apostolok*. És amikor most az emléké't idézzük, nekünk kell elmondanunk róla azt, ami ő volt: a magyar földönjáró apostol.

Simándi Béla